

**แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี**
**Guidelines for Increasing the Effectiveness of Land and Building Tax Collection in
Nong Phai Sub-District Administration Organization,
Dan Makham Tia District, Kanchanaburi Province**

ธีรศักดิ์ ลีละพัฒนา^{1*}, นเรศ ชูดวง², นาฏนภา ชูดวง³, ฉลองบูรณ์ เฟื่องลำ⁴, และ ธัญญา ศรีวิฑาอารากรณ์⁵
Theerasak Lelapattana^{1*}, Naret Chooduang², Nadhapa Chooduang³, Chalongboon Panglum⁴, and Tananya Siwithayawaraporn⁵

^{1*,2,3}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

⁴อาจารย์ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

⁵หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและจัดเก็บรายได้ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

^{1*,2,3}Assistant Professor, Law Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

⁴Lecturer, Law Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

⁵Head of Development and Revenue Collection Department, Nong Phai Subdistrict Administrative
Organization, Dan Makham Tia District, Kanchanaburi Province

*Corresponding Author, Email: note_161@windowslive.com

Received: March 15, 2024

Revised: April 11, 2024

Accepted: May 09, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารจัดการ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ตลอดจนวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการวิจัยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ดังนี้ คือ ประชาชนไม่ได้รับหนังสือแจ้งชำระภาษีระบบฐานข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน บุคลากรและงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ และประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้โดยตรง จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้พบว่าการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นมีแนวทางการแก้ไข ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่ของผู้เสียภาษี ปรับปรุงฐานข้อมูลให้ตรงกับข้อมูลผู้ถือครองทรัพย์สินจริง จัดสรรทรัพยากรบุคลากรและงบประมาณให้เพียงพอ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้ด้านภาษีโดยคำนึงถึงสภาพการณ์และความเหมาะสมของชุมชน ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ควรเร่งเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ข้อมูลถูกต้องและเป็นปัจจุบัน จัดจ้างบุคลากรให้เพียงพอต่อการงาน และดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับภาษีในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดเก็บภาษี ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this research, namely “the strengthening of efficiency of land and building taxation of Sub-district Administration Organizations in Nong Phai Sub-district, Dan Makham Tia District, Kanchanaburi”, were 1) to study the problems, obstacles and comments for administration. 2) to analyze and synthesize the factors which effect the efficiency of Land and Building Taxation. The research was qualitative research, from data collection, interviews, focus groups, as well as analysing data and analysing and synthesizing data. The study revealed that there were problems and obstacles in Land and Building tax collection as follows: People did not receive the tax payment notice, the database system was not updated, there were insufficient personnel and support budget, and the public could not directly access taxation information and knowledge. According to the analysis and synthesis of the collected information, the solutions might conclude as follows: Raising the awareness of taxpayers’ duty among citizens, updating the database to match the actual property owners’ information, allocating adequate personnel and budget resources and publicizing tax information and knowledge, considering the circumstances and suitability of the community. In this regard, the Sub-district Administration Organizations in Nong Phai Sub-district, Dan Makham Tia District, Kanchanaburi should connect the database between organization without delay, resulting in the precise and updated information, employ enough personnel for the obligations and implement even more proactive public relation of tax Information.

Keywords: *Tax collection, land and building taxes, local government organization*

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 14 เรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เป็นของตนเอง เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานสามารถพึ่งพาตนเองสอดคล้องกับนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ดังนั้น การจัดเก็บภาษีจึงเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากเป็นรายได้ที่นำมาใช้ในการพัฒนาภายในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ และเนื่องจากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้น มีความซับซ้อนในการคำนวณซึ่งมีการแยกรายละเอียดปลีกย่อยมากมาย ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจ ฉะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้

เพื่อให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน หากมีการคลาดเคลื่อน อาจเกิดปัญหาตามมา ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าหมาย

จากการศึกษาข้อมูลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2563 – 2566 พบว่า มีจำนวนแปลงที่ดินในเขตตำบลหนองไผ่ จำนวน 2,628 แปลง แม้ว่ารายได้จากยอดชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นทุกปี แต่การจัดเก็บภาษีตามฐานข้อมูลแปลงที่ดินในเขตตำบลหนองไผ่ คิดเป็นร้อยละ 14.69 ร้อยละ 15.64 ร้อยละ 15.83 และร้อยละ 19.75 ตามลำดับ ซึ่งยังเพิ่มขึ้นไม่ถึง ร้อยละ 50 ของแปลงที่ดินทั้งหมดที่มีอยู่

ดังนั้น ในการบริหารการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อเป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงาน คณะผู้ทำวิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญ โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารการจัดเก็บภาษี ให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและใช้สื่อประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

แนวคิดทฤษฎีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่

ข้อมูลการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ในปี 2563 -2566 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ จัดเก็บรายได้จากภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จากฐานข้อมูลของกรมที่ดินและข้อมูลที่มีอยู่ในฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ มีที่ดินในเขตตำบลหนองไผ่จำนวน 2,628 แปลง โดยได้จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้ดังนี้ ในปี 2563 จัดเก็บภาษีได้ 386 แปลง ในปี 2564 จัดเก็บภาษีได้ 411 แปลง ในปี 2565 จัดเก็บภาษีได้ 416 แปลง และในปี 2566 จัดเก็บภาษีได้ 519 แปลง เป็นร้อยละ 14.69 ร้อยละ 15.64 ร้อยละ 15.83 และร้อยละ 19.75 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ ยังไม่สามารถจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้ครบตามฐานข้อมูลที่ดินของตำบลหนองไผ่ ซึ่งเพิ่มขึ้นไม่ถึงร้อยละ 50 ของแปลงที่ดินทั้งหมดที่มีอยู่

2. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การกระทำที่มีความเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน แสดงออกความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจ เพื่อที่จะให้งานสำเร็จไปถึงเป้าหมาย ก่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด พิจารณาและตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม

ความหมายของการมีส่วนร่วมได้สรุปจากทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550: 62-70) ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การได้เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งตามความเหมาะสม เพื่อนำปัญหามาแก้ไขปรับปรุงในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด

พงศ์พันธ์ แก้วหาวงษ์ (2550: 40) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการที่ตัดสินใจ การดำเนินการ ร่วมคิดร่วมกระทำการต่าง ๆ อีกทั้งร่วมช่วยเหลือป้องกัน แก้ไขปัญหา และประเมินผลในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองและประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

3. ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจที่ใช้อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ แบ่งออกได้เป็นมี 3 ทฤษฎีตามแนวคิดของนักจิตวิทยาท่านต่าง ๆ ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีมนุษยนิยม และทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม

ซูทิตย์ ปานปรีชา (2551: 45-46) ได้ศึกษาทฤษฎีมนุษยนิยม โดยมีทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) คือ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้ตั้งสมมติฐานของสิ่งจูงใจว่าเกิดจากความต้องการของมนุษย์ และเชื่อว่าส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่เสมอ เมื่อได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจในสิ่งอื่น ๆ ต่อไป ถือเป็นลักษณะธรรมชาติ

ผู้เขียนได้สรุปสาระสำคัญของสรวงศ์ โค้วตระกูล (2565: 154-164) ที่ได้ศึกษาทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เน้นกระบวนการรับรู้และการคิด มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจ พบว่า แนวคิดของปัญญานิยมที่นิยมใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ ทฤษฎีการอ้างสาเหตุของวายเนอร์ (Weiner's Attribution Theory) เชื่อว่ามนุษย์มีความอยากรู้และความอยากเข้าใจ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น พฤติกรรมหนึ่งของแต่ละบุคคลจากสาเหตุที่ไม่เหมือนกันเนื่องจากมีความรู้และความเข้าใจที่แตกต่างกันได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิยะดา ตีสง่า (2554: 40-45) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ต้นทุนในการจัดเก็บภาษีต้องน้อยกว่าต้นทุนที่ใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ และรายได้ที่จัดเก็บภาษีต้องมากกว่าต้นทุนในการจัดเก็บภาษี จึงถือเป็นการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ

รุ่งไพลิน บุญหล้า (2563: 12-17) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี พบว่า การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีประสิทธิภาพ ต้องมีความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้ครบถ้วนตามหนังสือแจ้งประเมินภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง การปรับปรุงข้อมูลผู้เสียภาษีให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน การตรวจสอบติดตามเร่งรัดภาษีที่ค้างชำระสม่ำเสมอ

วรารณ ธรรมาภิสมัย, และศิริศักดิ์ เหล่าจันทม (2563: 246-260) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การประชาสัมพันธ์ยังคงใช้รูปแบบเดิม เช่น การติดต่อกับการพูดคุยทั้งในและนอกสถานที่ การส่งไปรษณีย์ ทำให้ประชาชนทราบ ไม่ทั่วถึง และเห็นได้ว่าไม่มีเทศบาลแห่งใดนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เช่น การสร้างกลุ่มไลน์ (line) หรือ บัญชีทางการไลน์ (Line Official Account) และการส่งข้อความทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อเป็นการเข้าถึงบริการ และการสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่าย

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 มาตรา 7, 35, 37, 68 และมาตรา 88 กำหนดรายละเอียดในการจัดเก็บภาษี โดยกำหนดให้ผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งมีอำนาจจัดเก็บภาษีจากที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และให้ภาษีที่เก็บได้ดังกล่าวเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ โดยการคำนวณมูลค่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จะคำนวณฐานภาษีจากมูลค่าทั้งหมดของที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้าง ตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ 1) ที่ดิน ใช้ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินเป็นเกณฑ์ 2) สิ่งปลูกสร้าง ใช้ราคาประเมินทุนทรัพย์สิ่งปลูกสร้างเป็นเกณฑ์ 3) สิ่งปลูกสร้างที่เป็นห้องชุดใช้ราคาประเมินทุนทรัพย์ห้องชุดเป็นเกณฑ์ ในส่วนของอัตราภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เก็บตามการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ 1) ประกอบเกษตรกรรมให้มีอัตราภาษีไม่เกิน ร้อยละ 0.15 ของฐานภาษี 2) ที่ใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัยให้มีอัตราภาษีไม่เกิน ร้อยละ 0.3 ของฐานภาษี 3) ที่ใช้ประโยชน์อื่นให้มีอัตราภาษีไม่เกิน ร้อยละ 1.2 ของฐานภาษี และ 4) ที่ทิ้งไว้ว่างเปล่าหรือไม่ได้ทำประโยชน์ตามควรแก่สภาพให้มีอัตราภาษีไม่เกิน ร้อยละ 1.2 ของฐานภาษี

6. อำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

ขั้นตอนการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ก่อนเริ่มการจัดเก็บให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นพนักงานประเมิน แต่งตั้งผู้อำนวยการกองคลังหรือหัวหน้าส่วนการคลังเป็นพนักงานเก็บภาษี และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีเป็นพนักงานสำรวจ

ภายหลังการแต่งตั้งพนักงาน ให้เริ่มทำการสำรวจที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ในการสำรวจที่ดินทั้งมีสิ่งปลูกสร้างและที่ไม่มีสิ่งปลูกสร้าง ให้สำรวจข้อมูลเอกสารสิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ครอบครองและที่ดิน หากมีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายประเภทให้วัดขนาดของที่ดินตามการใช้ประโยชน์ เมื่อสำรวจ

ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ให้นำข้อมูลกรอกลงในแบบบัญชีรายการที่ดินและสิ่งปลูกสร้างปิดประกาศบัญชีรายการที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไว้ที่ทำการขององค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน และส่งข้อมูลตามบัญชีรายการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง โดยส่งทางไปรษณีย์ตอบรับหรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ประชาชนมาชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในระยะเวลาที่กำหนด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบกับการจัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษารูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างพื้นที่ของตำบล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group)

2. ประชากรกลุ่มเป้าหมายและการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

2.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ในระดับจุลภาค (micro level) คือระดับบุคคล แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเป้าหมายหลักที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและจัดเก็บรายได้ เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน โดยการอภิปรายผลจะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของข้อมูลผู้ให้คำสัมภาษณ์ 2) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้สำหรับการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) เป็นกลุ่มเดียวกันกับการสัมภาษณ์ โดยเป็นการสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์ความคิดเห็นร่วมกัน

2.2 การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้นำชุมชนหรือมีประสบการณ์ ที่สามารถให้ความรู้ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดเก็บภาษี และยินดีถ่ายทอดข้อมูล โดยกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 7 คน ซึ่งผู้วิจัยจะเน้นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการกองคลัง หัวหน้าฝ่ายพัฒนาและจัดเก็บรายได้ และผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง ส่วนในกลุ่มอื่นนั้นเป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาในมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพ และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้สำหรับการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) จำนวน 30 คน ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง แบ่งออกเป็น ครั้งที่ 1 เพื่อเป็นการศึกษาถึงวิธีการจัดเก็บภาษี ปัญหาและอุปสรรค และครั้งที่ 2 เป็นการสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นการสรุปข้อมูลและหาแนวทางการแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมก่อนเขียนร่างโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3. พื้นที่การศึกษาวิจัย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ ชุมชนเข้มแข็ง และความร่วมมือกับภาครัฐเป็นอย่างดี และพบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในเขตพื้นที่ จึงมีความน่าสนใจ

ในการทำการศึกศึกษาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่ของตำบลดังกล่าว

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และสัมภาษณ์จากผู้ให้คำตอบโดยตรง (สัมภาษณ์แบบ face to face) ซึ่งคำถามที่สัมภาษณ์จะเป็นประเด็นที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการของการวิจัย โดยเกิดจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการการถอดถ้อยคำจากการให้สัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จัดบันทึกการสังเกตการณ์ และคัดลอกข้อความสำคัญจากเอกสารและบันทึกอย่างละเอียด เพื่อให้การตีความและการกำหนดประเด็นที่สำคัญได้อย่างถูกต้องเชื่อถือได้ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปรายงานการดำเนินการ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

1. ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแบ่งได้ 2 กรณี ดังนี้

1.1 กรณีปัญหาซึ่งเกิดจากการไม่สามารถส่งหนังสือแจ้งประเมินภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างไปถึงผู้เสียภาษีได้ อาจเกิดจากการที่ไปรษณีย์ติดขัดในการนำส่ง หรือเจ้าของที่ดินเปลี่ยนที่อยู่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดิน หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ทำให้ติดต่อเจ้าของที่ไม่ได้ และเจ้าของที่ดินไม่ได้มาแจ้งกับทางหน่วยงาน ทำให้ไม่ได้รับหนังสือแจ้งชำระภาษี และไม่ได้มาชำระภาษีจนเกินกำหนด เป็นเหตุให้มีหนี้ค้างชำระ

1.2 ปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลผู้ถือครองที่ดินระหว่างหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรมที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ให้เป็นปัจจุบัน ในการรับข้อมูลที่ปรับปรุงทุก 4 ปี ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการนำมาอ้างอิงในการจัดเก็บภาษีซึ่งจะต้องมีการจัดเก็บเป็นรายปี รวมถึงปัญหาข้อจำกัดจำนวนผู้ที่สามารถชำระระบบได้

2. ปัญหาด้านบุคลากร

การขาดแคลนบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี ซึ่งปัจจุบันมีเพียง 2 คน ซึ่งอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับภาระงานในหน้าที่เพื่อการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง และสภาพการณ์ของชุมชนที่มีขั้นตอนลงพื้นที่การสำรวจและประเมินที่ดินแบบเชิงรุก ทำให้การสำรวจที่ดินทั้งหมดในตำบลหนองไผ่เป็นไปได้ยาก

3. ปัญหาด้านงบประมาณ

งบประมาณสำหรับการจัดจ้างยังมีไม่เพียงพอที่จะจัดจ้างเจ้าหน้าที่หรือเอกชนเข้ามาช่วยในงานเฉพาะด้าน อาทิ กระบวนการสำรวจและประเมินพื้นที่ จึงส่งผลให้ทราบจำนวนพื้นที่เดิมไม่เต็มประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษี

4. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์

4.1 การใช้ภาษาที่เป็นทางการจนเกินไป ในการแจ้งชำระภาษีผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ไม่เข้าใจว่าชื่อเรียกหน่วยในการจัดเก็บภาษี ตรงกับการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินมีหรือไม่ จึงไม่ได้อำนาจชำระภาษี

4.2 การเลือกใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ค่อนข้างครอบคลุม แต่ชุมชนดังกล่าวส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม และผู้ถือครองที่ดินส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งมีปัญหาทางด้านสายตาและเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงไม่สามารถเข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปัจจุบันเสียงตามสายของหมู่บ้านไม่สามารถใช้งานได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี
คณะผู้วิจัยสรุปปัจจัยออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้เสียภาษี

การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่และความสำคัญของการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอย่างยั่งยืน และเกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี รัฐย่อมไม่อาจจัดเก็บภาษีให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ได้

2. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี

เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ หน่วยงานควรมีเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติหน้าที่ในอัตราที่เพียงพอต่อปริมาณและลักษณะของงานซึ่งต้องลงพื้นที่ในเชิงรุก การมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะในแต่ละด้านซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเฉพาะทาง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบริหารการจัดเก็บภาษีมากขึ้น

3. ด้านมาตรการและการดำเนินการจัดเก็บภาษี

3.1 การประชาสัมพันธ์ความรู้ทางด้านกฎหมายและการดำเนินการใช้มาตรการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการชำระภาษี หน่วยงานรัฐควรเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และเข้าถึงขั้นตอนการชำระภาษี โดยสะดวก และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายไม่เป็นการจกเกินไป รวมถึงเสริมสร้างความรู้กฎหมายเกี่ยวกับภาษี

3.2 การจัดสรรงบประมาณเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง ในการจัดทำแผนรายจ่ายด้านงบประมาณของหน่วยงานวางจุดมุ่งหมาย แผนการปฏิบัติงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และความคุ้มค่าในระยะยาวเมื่อเทียบผลลัพธ์รายได้ที่จัดเก็บกับต้นทุนค่าใช้จ่าย งบประมาณที่เพิ่มขึ้น ส่วนการจัดสรรด้านงบประมาณสำหรับบุคลากร หน่วยงานควรจัดแบ่งให้มีงบประมาณสำหรับจ้างเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีให้เพียงพอเหมาะสมต่อภาระงาน และพิจารณาจัดจ้างหน่วยงานเอกชนซึ่งมีความสามารถและเครื่องมือเฉพาะทางมาช่วยในกระบวนการสำรวจและประเมินพื้นที่ จะสามารถเป็นการแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานและส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่ให้เพิ่มขึ้นได้

3.3 ความถูกต้องและเป็นปัจจุบันของข้อมูลที่มีกับผูถือครองทรัพย์สินจริง ซึ่งการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ มีปัญหาข้อมูลของผู้ชำระภาษีที่มีในระบบไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่เป็นปัจจุบัน ในการนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า การปรับปรุงข้อมูลให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันเกิดได้จากการบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานจัดเก็บภาษี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกรมที่ดินและสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ การเกษตรกรรม รวมทั้งผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานจัดเก็บภาษีจะต้องมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1

1. ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ เห็นไปในทางเดียวกันว่า ปัญหาข้อมูลของผู้ชำระภาษีที่มีในระบบ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่เป็นปัจจุบัน เป็นหนึ่งในปัญหาหลักซึ่งเป็นเหตุอันนำไปสู่การมีหนี้ภาษีค้างชำระ ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่ไม่สามารถแจ้งประเมินภาษีกับประชาชนผู้เสียภาษีได้เพราะขนส่งไปรษณีย์ติดขัดในการนำส่ง หรือผูถือครองที่ดินมีการเปลี่ยนแปลง มีการโอน-ขายที่ดินให้กับบุคคลอื่น โดยที่ผูถือครองไม่ได้แจ้งกับหน่วยงาน รวมถึงการที่ผูถือครองที่ดินย้ายถิ่นฐานไปอยู่จังหวัดอื่นหรือประเทศอื่น อันเนื่องมาจากการทำงาน หรือการดำรงชีพ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญท่านหนึ่ง กล่าวว่

“ปัญหาที่พบ คือบางคนที่เราส่งหนังสือไปแต่ไม่ได้รับหนังสือเพราะว่าเนื่องจากไปรษณีย์ติดขัดในการนำส่ง หรือบางที่เจ้าของที่ดินเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ ก็จะมีการตีหนังสือแจ้งกลับ ทำให้ประชาชนไม่ได้มาชำระภาษี และ เป็นเหตุของการมีหนี้ค้างชำระ บางที่เป็นคนที่ไม่อยู่ในพื้นที่แล้วก็ไม่ได้รับหนังสืออีก”

กรณีปัญหาดังกล่าว พนักงานผู้จัดเก็บภาษีได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาโดยเบื้องต้นโดยให้พนักงานติดต่อกับผู้ชำระภาษีโดยตรง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถขอกับตัวผู้ชำระภาษีได้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีการดำเนินการลงพื้นที่แบบเชิงรุก ในขณะเดียวกันควรมีการปลูกฝังประชาชนให้มีความร่วมมือในการแจ้งข้อมูลแก่หน่วยงานเมื่อข้อมูลผู้ถือครองมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างตรงประเด็นและครอบคลุมรอบด้าน

ในส่วนของระบบฐานข้อมูลผู้เสียภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลไผ่ในปัจจุบันที่ยังไม่สมบูรณ์ อันเนื่องมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลผู้ถือครองที่ดินระหว่างหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อ.ป.ท.) กรมที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อส่งข้อมูลให้ทางท้องถิ่นนำไปเป็นข้อมูลจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญเห็นว่าข้อมูลที่ส่งให้ทางหน่วยงานทุก 4 ปี ไม่เพียงพอ หรือไม่เพียงพอสำหรับการนำมาอ้างอิง ในการจัดเก็บภาษี ซึ่งจะต้องมีการจัดเก็บเป็นรายปี รวมถึงปัญหาข้อจำกัดจำนวนผู้ที่สามารถเข้าระบบได้ ฉะนั้น เห็นควรให้มีการส่งข้อมูลปีต่อปีแก่ทางหน่วยงานผู้จัดเก็บภาษี และแก้ไขระบบการเข้าถึงข้อมูลให้เข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. ปัญหาด้านบุคลากร

การเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงมีปัญหาด้านบุคลากรซึ่งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในขณะนี้อำเภอการบริหาร ส่วนตำบลหนองไผ่มีบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีเพียง 2 คน ซึ่งอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับปริมาณงานในหน้าที่จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ปัจจุบันมีขั้นตอนลงพื้นที่การสำรวจและประเมินที่ดิน และมีลักษณะการทำงานแบบเชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“บุคลากรที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีมีแค่ 2 คน และเป็นผู้หญิงทั้งคู่ ซึ่งทำให้การออกสำรวจพื้นที่ทั้งหมดทั้งตำบลเป็นไปได้ยาก เพราะมีที่ดิน 2,000 กว่าแปลง แม้ว่าจะลงพื้นที่เชิงรุกไปหาชาวบ้านได้มากขึ้น แต่การที่จะไปวัดที่ดิน สำรวจที่ดินตามขั้นตอนการจัดเก็บภาษีมันทำยาก เจ้าหน้าที่ทั้ง 2 คนก็มีงานอื่น ๆ ในหน้าที่ของตัวเอง จะไปทุกวันเลยมันก็ยาก”

ดังนั้นแล้ว หากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่อนุมัติให้เพิ่มอัตราจ้างพนักงานจัดเก็บภาษีหรือจ้างเอกชนดำเนินการสำรวจและจัดทำแผนที่ภาษี หรือเข้ามาช่วยในการปฏิบัติอาจส่งผลดีในระยะยาวให้กับหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้หน่วยงานได้รับข้อมูลครบถ้วนมากขึ้น ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ และดำเนินการจัดเก็บภาษีได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

3. ปัญหาด้านงบประมาณ

การปรับปรุงนโยบายเพิ่มงบประมาณจัดจ้างข้าราชการหรือเอกชนมาดำเนินการสำรวจและจัดทำแผนที่ภาษีที่ดินของชาวบ้านที่ถือครองที่ดิน หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นใดเพื่อการจัดเก็บภาษีนั้น

แม้จะมีประสิทธิภาพมากกว่า แต่รายได้ของการจัดเก็บภาษีก็อาจไม่เพียงพอต่อการจ้าง ทำให้ไม่ผ่านการอนุมัติจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ โดยผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“การเก็บภาษีในแต่ละปีได้น้อย ไม่คุ้มกับการจ้างเอกชนมาวัดแปลงที่ดิน เขาคิดแปลงละ 250 บาทต่อแปลง ทั้งตำบลมี 2,000 กว่าแปลง แต่ที่ผ่าน มา เก็บได้แค่ไม่กี่หมื่นเอง หรือแสนต้น ๆ ทางสภาเขาถึงไม่เห็นด้วยกับการ ตั้งงบประมาณตรงนั้นให้เรา พอไม่ได้วัดแปลงทั้งหมด ไม่สามารถอัปเดต แปลงที่ดิน ทำให้มันเป็นปัจจุบันไม่ได้ รวมกับเจ้าหน้าที่เราลงพื้นที่เองได้ไม่ทั่วถึง ข้อมูลจากกรมที่ดินหรือ ส.ป.ก. อัปเดต 4 ปีครั้ง และมีการ เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับที่ดินอะไรก็ตามซึ่งชาวบ้านเขาไม่ได้มาแจ้งมันก็เป็น ปัญหาต่อเนื่องกันไปหมด”

ทั้งนี้ การเพิ่มอัตราจ้างเจ้าพนักงานจัดเก็บภาษีอาจมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณในระยะยาว ในกรณีข้างต้นเสนอให้มีการจ้างเอกชนเข้ามาช่วยในกระบวนการสำรวจและประเมินพื้นที่ ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ให้มีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและส่งผล ให้เกิดประสิทธิภาพ ในการจัดเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นได้

ในขณะเดียวกัน การวางแผนปฏิบัติงานด้านงบประมาณจะต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการ ด้านการใช้จ่ายงบประมาณที่ดีและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ สอดคล้องกับแนวคิดของวิยะดา ดีสง่า (2554: 40-45) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งสรุปแนวคิดว่า การจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการ จัดเก็บภาษีน้อยกว่าต้นทุนที่ใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ และรายได้ที่จัดเก็บภาษีต้องมากกว่าต้นทุนในการ จัดเก็บภาษี โดยอาจมีการกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องค่าใช้จ่ายและกำหนดเป้าหมายของรายได้ เมื่อเทียบ ผลลัพธ์รายได้ที่จัดเก็บกับต้นทุนค่าใช้จ่ายงบประมาณที่เพิ่มขึ้น ก่อนเริ่มการดำเนินการปฏิบัติให้เป็น ผลสัมฤทธิ์

4. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์

สำหรับปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ของชุมชน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการประชาสัมพันธ์ อย่างมากและเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้นั้น ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีความเห็นว่า ปัญหาข้อมูลการแจ้ง ชำระภาษีผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ทางต่าง ๆ นั้น ใช้ภาษาที่เป็นทางการ จนเกินไป ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่เข้าใจว่าในปิ่นั้น ๆ ตนจะต้องเสียภาษีอะไรบ้าง โดยผู้ให้ข้อมูลคน สำคัญท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“การติดป้ายประชาสัมพันธ์ตามจุดต่าง ๆ ในตำบลให้ชาวบ้านได้เห็นได้ อ่าน เพื่อให้เขาไปชำระภาษี อันนี้เป็นเรื่องที่ดี แต่ชาวบ้านบางคนก็ไม่ เข้าใจภาษาราชการ เช่น หนังสือ น.ส.4 จ. หนังสือรับรองการทำประโยชน์

หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ข้อความพวกนี้ที่เห็นในป้ายประชาสัมพันธ์ มัน
ทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจจริง ๆ ว่ามันคืออะไร และฉันต้องเสียภาษีอะไรบ้าง”

ดังนั้น การประชาสัมพันธ์การจัดภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้โดยง่าย โดยอาศัยช่องทางที่ใกล้ชิดกับประชาชนยิ่งขึ้น อาจแจ้งผ่านผู้นำชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ดำเนินการลงพื้นที่ พูดคุยแจ้งข้อมูลให้แก่ประชาชนโดยตรง ตามวาระการประชุมแต่ละเดือนของแต่ละหมู่บ้านในตำบล หนองไผ่ได้ เพื่ออำนวยความสะดวกไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไปในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนในชุมชน และทักษะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างเพื่อให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการที่นักวิชาการหลายท่านได้เสนอไว้ คือ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550: 2-70) ให้ความเห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรม ทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เป็นส่วนช่วยพัฒนางานในกลุ่มให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของพงศ์พันธ์ แก้วหาวงษ์ (2550: 40) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการที่ตัดสินใจ การดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือป้องกันและแก้ไข ปัญหา และร่วมประเมินผลในกิจการ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อพัฒนา ความสามารถของตนเอง และเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกัน กำหนดไว้

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทุกท่านเห็นไปในทางเดียวกันว่า ความรู้ด้านกฎหมาย ของผู้จัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ทำการจัดเก็บภาษีนั้นมีความสำคัญมากและต้องมีความเชี่ยวชาญ ทางด้านกฎหมาย ซึ่งรวมไปถึงการเสริมสร้างความรู้เหล่านั้นไปสู่ชุมชนที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เมื่อมีนโยบายทางภาษีออกมาประจำปีงบประมาณ โดยกระจายความรู้ผ่านผู้นำ ชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิด เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจชาวบ้านในพื้นที่ ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด โดยผู้ให้ ข้อมูลคนสำคัญท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“หากทางเจ้าหน้าที่บอกวิธีการเก็บภาษี การคิดคำนวณยอดคร่าว ๆ หรือ บอกประโยชน์ บอกโทษ หรือบอกข้อมูลด้านกฎหมายของภาษีที่ดินและสิ่ง ปลูกสร้าง ให้ชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนได้ จะส่งผลดี ประชาชนจะอยากไป เสียภาษีมากขึ้น”

ฉะนั้น การประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างให้ความรู้เรื่องกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แก่บุคลากรในชุมชน โดยผ่านผู้นำชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านนำเสนอต่อความรู้ให้ชาวบ้านเข้าใจ และสามารถเข้าถึงขั้นตอนการชำระภาษีได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เช่น การชำระผ่านคิวอาร์โค้ด การโอนเข้า

บัญชี องค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการคลังและภาษี และบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยสรุปปัจจัยออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้เสียภาษี

ปัจจัยประการแรกส่งผลให้การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั่น คือ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่และความสำคัญของการเสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอย่างยั่งยืน และเกิดจาก ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี รัฐย่อมไม่อาจจัดเก็บภาษีได้ตามเป้าประสงค์

2. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี

ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีซึ่งปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูล จำนวนเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีประจำองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ มีเพียง 2 ราย เมื่อเทียบกับปริมาณพื้นที่ในเขตที่รับผิดชอบแล้วนับว่ามีปริมาณเจ้าหน้าที่น้อยและไม่สอดคล้องเพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งเป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีทำให้รับผิดชอบงานหลายด้านมากเกินไป ก่อให้เกิดการซ้อนทับงานหลายงานในเจ้าหน้าที่รายเดียว

เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี หน่วยงานควรมีเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีที่ปฏิบัติหน้าที่ในอัตราที่เพียงพอต่อปริมาณและลักษณะของงาน การมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะในแต่ละด้านซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเฉพาะทาง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบริหารการจัดเก็บภาษีมากขึ้น อาทิ การจ้างเอกชนเข้ามาช่วยในกระบวนการสำรวจและจัดทำแผนที่ภาษี เนื่องด้วยการปฏิบัติงานในด้านดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะทางการจ้างหน่วยงานเอกชนซึ่งมีความรู้ความสามารถและเครื่องมือเฉพาะทางที่เหมาะสมจะส่งผลดีต่อการจัดเก็บในระยะยาว ทำให้ได้ข้อมูลที่ดินครบถ้วน สะดวก รวดเร็วและคุ้มค่า สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่ง กล่าวว่

“ในความคิดนะ ถ้าทางสภาเขาเห็นด้วยว่าการจ้างเอกชนมาทำแผนที่ภาษี
ถึงแม้มันจะใช้บมากหน่อย แต่ใช้ครั้งเดียวจบ มันจะดีต่อเรามากเลย
เพราะเราจะไม่ต้องลงสำรวจเองทุกแปลง มีทั้งภาพถ่ายสิ่งปลูกสร้างและ

ข้อมูลแปลงที่ดิน ครอบถ้วนด้วย เพราะเอกชนเขาจะยืมดาวเทียมเก็บข้อมูล
ให้ เรามองว่ามันคุ้มค่านะ”

3. ด้านมาตรการและการดำเนินการจัดเก็บภาษี

3.1 การประชาสัมพันธ์ความรู้ทางด้านกฎหมายและการดำเนินการใช้มาตรการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง แนวทางการประชาสัมพันธ์ที่ดีต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ของแต่ละชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งการเข้าถึงการชำระภาษีของประชาชนเป็นอย่างมาก

จากข้อเท็จจริงของลักษณะพื้นที่ตำบลหนองไผ่นั้นเป็นพื้นที่ป่าจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อีกทั้งผู้ถือครองที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีแนวโน้มเป็นวัยกลางคนไปจนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งมีความขัดข้องในการใช้เทคโนโลยีรวมถึงมีปัญหาด้านสายตา การทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมจึงมีลักษณะการทำงานแบบเชิงรุก มีการลงพื้นที่จริง และในขณะเดียวกันตำบลหนองไผ่สามารถใช้ประโยชน์ของการเป็นชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งมีผู้นำที่มีความใกล้ชิดกับผู้คนในชุมชน มีความสามารถในการกระจายข่าวสาร รวมไปถึงรวบรวมข้อมูลของประชาชนในท้องที่

3.2 การจัดสรรงบประมาณเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างการจัดทำแผนรายจ่ายด้านงบประมาณของหน่วยงานรัฐต้องคำนึงถึงหลักการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและหลักความคุ้มค่าในเชิงภารกิจรัฐ โดยวางจุดมุ่งหมาย แผนการปฏิบัติงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และความคุ้มค่าในระยะยาวเมื่อเทียบผลลัพธ์รายได้ที่จัดเก็บกับต้นทุนค่าใช้จ่ายงบประมาณที่เพิ่มขึ้น ก่อนเริ่มการดำเนินการปฏิบัติให้เป็นสัมฤทธิ์ผลตามแผนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิยะดา ดีสง่า ผู้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเทศบาล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การจัดสรรด้านงบประมาณสำหรับบุคลากร หน่วยงานควรจัดแบ่งให้มีงบประมาณสำหรับจ้างเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีให้เพียงพอต่อภาระงาน และพิจารณาจัดจ้างหน่วยงานเอกชนซึ่งมีความสามารถและเครื่องมือเฉพาะทางมาช่วยในกระบวนการสำรวจและประเมินพื้นที่ จะสามารถเป็นการแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานและส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่ให้เพิ่มขึ้นได้

3.3 ความถูกต้องและเป็นปัจจุบันของข้อมูลที่มีกับผู้ถือครองทรัพย์สินจริง โดยผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ มีปัญหาข้อมูลของผู้ชำระภาษีที่มีในระบบไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่เป็นปัจจุบัน ในการนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า การปรับปรุงข้อมูลให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเกิดได้จากการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานจัดเก็บภาษี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกรมที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมทั้งผู้นำชุมชน และประชาชน ในพื้นที่ด้วย หน่วยงานจัดเก็บภาษีจะต้องมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ในขณะเดียวกันประชาชนจะต้องมาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บภาษี เพื่อปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและส่งผลให้มีประสิทธิภาพ

ในการจัดเก็บภาษีได้ถูกต้องและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับความเห็นของรุ่งไพลิน บุญหล้า (2563: 12-17) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต้องมีความเหมาะสมถูกต้องและเป็นปัจจุบัน จึงจะเกิดประสิทธิภาพในการจัดเก็บอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในการจัดสรรบุคลากรในการปฏิบัติงานให้เพียงพอต่อภาระงานที่เกิดขึ้นซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยเรื่องงบประมาณมาเกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานรัฐไม่จำเป็นต้องผูกพันในระยะยาว หน่วยงานรัฐอาจพิจารณาจัดทำเป็นโครงการนำร่อง หรือจัดทำสัญญาระยะสั้น เพื่อกำหนดความคุ้มค่าเมื่อเทียบผลลัพธ์การจัดเก็บที่ได้กับงบประมาณที่เสียไปในการจัดจ้างบุคลากร และสามารถยุติโครงการได้ในเวลาอันสั้น หากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์

1.2 ควรเร่งเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลให้ถูกต้อง และเป็นปัจจุบันโดยเร็ว เนื่องจากฐานข้อมูลผู้ถือครองกรรมสิทธิ์นับเป็นหัวใจหลักในการดำเนินการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีการปรับปรุงข้อมูล ในระบบเป็นรายปี

2. ข้อเสนอแนะเชิงสังคม

ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ที่ควรทราบเกี่ยวกับภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างและวิธีการคำนวณภาษีเบื้องต้น หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับประชาชนในท้องที่ โดยอาจดำเนินการผ่านการประชุมหมู่บ้านแต่ละเดือนในตำบล เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้สะดวกยิ่งขึ้น หรือจัดทำโครงการสัญจรลงพื้นที่ให้ความรู้เชิงรุกแก่ประชาชน โดยวางแผนให้ช่วงเวลาในการจัดโครงการจัดขึ้นก่อนครบกำหนดรอบชำระภาษี เพื่อให้ประชาชนมีเวลาในการชำระภาษีหลังจากทราบว่าตนมีหน้าที่ชำระภาษี โดยในการออกสัญจรควมรู้ อาจให้บริการรับชำระภาษีไปพร้อมกันด้วยได้

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง สำหรับเอกสารที่รับรองการเสียภาษีของผู้ที่ครอบครองที่ดิน หรือ ภ.บ.ท.5 ย่อมาจากชื่อเต็มคือ ภาษีบำรุงท้องที่ ในที่นี้องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่รับจ่ายเงินภาษีและลงบันทึกไว้ และออกเอกสารเรียกว่า ภ.บ.ท. 5 ให้ผู้ชำระภาษีไว้เป็นหลักฐาน

เอกสารอ้างอิง

- ชูทิพย์ ปานปรีชา. (2551). จิตวิทยาทั่วไป หน่วยที่ 9. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทรงวุฒิ เรืองวาฬศิลป์. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พงศ์พันธ์ แก้วหาวงษ์. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอหนองสองห้องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รุ่งไพลิน บุญหล้า (2563). รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลพบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วราภรณ์ ธรรมาภิสมัย, และศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม. (2563). ความพร้อมในการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสาร *Journal of Modern Learning Development*, 5 (6), 246-260.
- วิยะดา ดีสง่า. (2554). รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของเทศบาลในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดสมุทรปราการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงาน ก.ธ.. (2562). มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง. https://www.thakhampattani.go.th/news/doc_download/a_191119130359.pdf
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2565). จิตวิทยาการศึกษา. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.